

Codrin Codrea

Logică juridică
Curs universitar

Editura
Stamangiu
2023

CUPRINS

CAPITOLUL I. FUNDAMENTAREA LOGICII JURIDICE	1
§I.1. <i>Exordium</i>	1
§I.2. Vocația logicii juridice	2
1. Conținutul semantic al logicii: λογική-λόγος (<i>logike-logos</i>)	2
2. Conținutul semantic al logicii juridice: λογική-λόγος-juridica (<i>logike-logos-juridica</i>)	12
§I.3. Evoluția și definirea logicii juridice	14
1. Logica formală și informală	14
2. Autonomizarea logicii juridice	20
2.1. Originea logicii juridice	20
2.2. Problematika definirii și naturii logicii juridice	30
2.3. Specificul logicii juridice	34
CAPITOLUL II. LOGICA GÂNDIRII JURIDICE	41
§II.1. Principiile logice în gândirea juridică	41
1. Principiul identității	42
1.1. Enunțarea principiului	42
1.2. Implicații în discursul juridic	42
1.3. Aplicații juridice	44
1.3.1. Identificarea persoanei fizice și juridice	45
1.3.2. Vicii de consimțământ în dreptul privat și eroarea în dreptul penal	46
1.3.3. Transferul dreptului real și executarea obligației de a da	48
1.3.4. Conexitatea, litispendența, autoritatea de lucru judecat	49
1.3.5. Identificarea criminalistică	50
1.3.6. <i>Non bis in idem</i>	51
1.3.7. Infracțiunea deviată, unitatea legală de infracțiune	53
2. Principiul necontradicției	54
2.1. Enunțarea principiului	54
2.2. Implicații în discursul juridic	55
2.3. Aplicații juridice	56
2.3.1. Coerența normelor juridice	56
2.3.2. Necontradicția în dreptul comerțului internațional	57
2.3.3. Doctrina estoppel în <i>common law</i>	61
2.3.4. Doctrina coerenței în materie contractuală	62
2.3.5. Conflictul de competență în dreptul procesual civil	63
3. Principiul terțului exclus (<i>tertium non datur</i>)	64
3.1. Enunțarea principiului	64
3.2. Implicații în discursul juridic	65
3.3. Aplicații juridice	65
3.3.1. Lacuna în drept	65

3.3.2. Antinomia în drept	66
3.3.3. Contradicții teleologice între norme juridice	67
3.3.4. Clauze contradictorii în contract	71
3.3.5. Conduite extra-contractuale contradictorii	74
3.3.6. <i>Nemo auditur propriam turpitudinem allegans</i>	75
3.3.7. Proprietatea anulabilă	76
3.3.8. Interpretare, calificare, simulație	76
3.3.9. <i>Error communis facit jus</i> în materia reprezentării	78
4. Principiul rațiunii suficiente	79
4.1. Enunțarea principiului	79
4.2. Implicații în discursul juridic	79
4.3. Aplicații juridice	81
4.3.1. Silogismul juridic	81
4.3.2. Silogismul judiciar	82
4.3.3. Silogismul legislativ	90
ȘII.2. Noțiunea juridică	92
1. Definiția, exprimarea și înțelesul noțiunii	92
2. Geneza, funcțiile și determinarea noțiunii	94
3. Structura noțiunii	96
3.1. Sfera noțiunii	96
3.1.1. Relația de incluziune	96
3.1.2. Relația de reuniune	99
3.2. Conținutul noțiunii	101
3.2.1. Proprietăți proprii, generice, accidentale	101
3.2.2. Determinarea noțiunii de conținut și relația de implicație	102
3.2.3. Raportul dintre sfera și conținutul noțiunii	103
4. Clasificarea noțiunilor	103
4.1. Criteriul sferei	103
4.1.1. Noțiuni cognitive și noțiuni pragmatice	103
4.1.2. Noțiuni vide și noțiuni nevide	104
4.1.3. Noțiuni individuale și noțiuni generale	107
4.1.4. Noțiuni informale și noțiuni formale	108
4.2. Criteriul conținutului	111
4.2.1. Noțiuni concrete și noțiuni abstracte	111
4.2.2. Noțiuni relative (corelative) și noțiuni nerelative (absolute)	113
4.2.3. Noțiuni pozitive și noțiuni negative	115
5. Raporturile dintre noțiunile juridice	116
5.1. Raporturi după sferă	116
5.1.1. Identitate	116
5.1.2. Încrucișare	117
5.1.3. Ordonare	117
5.1.4. Excluziune	118
5.2. Raporturi după conținut	118
5.2.1. Contradicție	118

5.2.2. Contrariedade sau incompatibilitate _____	119
5.2.3. Subcontrariedade _____	120
6. Erori privind noțiunile juridice _____	122
7. Operații logice cu noțiuni juridice _____	123
7.1. Definiția _____	123
7.1.1. Structura definiției _____	123
7.1.2. Procedee de definire _____	123
7.1.3. Regulile definiției _____	125
7.1.4. Aplicații juridice _____	125
7.2. Generalizarea și specificarea _____	132
7.2.1. Definirea operațiunilor _____	132
7.2.2. Acționarea asupra sferei _____	133
7.2.3. Acționarea asupra conținutului _____	133
7.3. Diviziunea și clasificarea _____	134
7.3.1. Definirea operațiunilor _____	134
7.3.2. Condițiile logice ale diviziunii și clasificării _____	135
7.4. Analiza și sinteza _____	136
7.4.1. Definirea operațiunilor _____	136
7.4.2. Condițiile logice ale analizei și sintezei _____	137
§II.3. Propoziția și judecata _____	138
1. Noțiunea de propoziție și noțiunea de judecată _____	138
2. Propoziția juridică și norma juridică _____	139
3. Clasificarea propozițiilor și a judecăților _____	141
3.1. După criteriul calității _____	141
3.2. După criteriul cantității _____	142
3.3. După criteriul calității și cantității _____	142
3.4. După criteriul relației _____	144
3.5. După criteriul modalității _____	146
3.6. După criteriul gradului de complexitate _____	147
3.7. Aplicații juridice: determinarea logică a probabilității în drept _____	148
3.7.1. Calculul general al probabilității _____	149
3.7.2. Teoria probabilismului judiciar _____	150
3.7.3. Eroarea presupozitiei independenței a două evenimente _____	153
3.7.4. Eroarea acuzării sau eroarea transpoziției _____	155
3.7.5. Eroarea apărării _____	155
3.7.6. Teorema lui Bayes _____	156
3.7.7. Relevanța juridică a statisticii în stabilirea probabilității _____	158
4. Relații interpropoziționale _____	163
4.1. Lectura pătratului logic al lui Boethius _____	163
4.2. Relații interpropoziționale în logica modernă _____	164
§II.4. Inferența și raționamentul _____	166
1. Definiție, structură, reguli, criterii, clasificare _____	166
2. Inferențele deductive _____	168

2.1. Inferențele deductive imediate _____	168
2.1.1. Educțiile sau echivalențele _____	168
2.1.2. Opozițiile _____	172
2.1.3. Aplicații juridice _____	175
2.2. Inferențele deductive mediate _____	176
2.2.1. Inferențele ipotetice _____	176
2.2.2. Aplicații juridice _____	178
2.2.3. Inferențele disjunctive _____	185
2.2.4. Aplicații juridice _____	188
2.2.5. Inferențele categorice _____	194
2.2.6. Aplicații juridice _____	200
3. Inferențele inductive _____	201
3.1. Inferențe inductive de la particular la particular _____	202
3.1.1. Transducția _____	202
3.1.2. Analogia _____	202
3.2. Inferențe inductive de la particular la general _____	205
3.2.1. Inducția incompletă, prin reducere _____	205
3.2.2. Inducția completă _____	207
3.3. Aplicații juridice _____	208
3.3.1. Prezumțiile _____	209
3.3.2. Standardele, criteriile sau tipurile ideale juridice _____	212
§II.5. Propoziția compusă sau complexă și logica relațiilor _____	216
1. Noțiunea de propoziție compusă sau complexă _____	216
2. Operații logice cu propoziții complexe sau compuse _____	218
2.1. Operații logice de ordinul întâi _____	218
2.2. Operații logice de ordinul doi _____	218
2.2.1. Propoziția implicativă _____	218
2.2.2. Propoziția de echivalență _____	219
2.2.3. Propoziția alternativă _____	220
2.2.4. Propoziția exclusiv-disjunctivă _____	220
2.2.5. Propoziția conjunctivă _____	221
2.2.6. Propoziția de incompatibilitate (<i>Sheffer's Stroke</i>) _____	221
3. Reguli ale propozițiilor compuse sau complexe _____	222
§II.6. Logica relațiilor _____	228
1. Noțiunea de relație _____	228
2. Operații cu relații _____	230
2.1. Operații comune cu cele ale mulțimilor _____	230
2.2. Operații specifice relațiilor _____	230
2.3. Aplicații juridice _____	231
3. Clasificarea și regulile proprietăților relațiilor _____	239
3.1. După criteriul univocității _____	239
3.2. După criteriul reflexivității _____	239
3.3. După criteriul simetriei _____	239
3.4. După criteriul tranzitivității _____	241

3.5. După criteriul conexității	241
3.6. După criterii mixte	242
3.7. Regulile proprietăților relațiilor	244
4. Inferențe de relație	244
CAPITOLUL III. LOGICA OBIECTULUI – SISTEMUL LOGIC AL DREPTULUI	247
§III.1. Școala dreptului pozitiv	247
1. Cadrul analitic general	247
1.1. Ipoteza lui John Austin și dezvoltările ulterioare	247
1.2. Criticile aduse pozitivismului juridic	251
2. Criteriile pozitivismului juridic	256
§III.2. Doctrina pură a dreptului	260
1. Premise logice normative	260
1.1. Ghilotina lui David Hume	260
1.2. Eroarea naturalistă a lui George Edward Moore	263
1.3. Implicații normative	265
1.4. Aplicații juridice	268
2. Cauzalitate și atribuire	270
2.1. Natură și ordine normativă	272
2.2. Evoluția cauzalității din atribuire	276
2.3. Cauzalitatea în logică	280
2.3.1. Inferențele cauzale	280
2.3.2. Metode logice de stabilire a cauzalității	282
2.3.3. Aplicații juridice	288
§III.3. Noțiunea logico-juridică de normă	293
1. Logica a-teoretică a normelor și imperativelor	293
1.1. Logica deontică sau normativă	293
1.1.1. Sistemul logic deontic standard	294
1.1.2. Sisteme logice deontice relativizante sau condiționale	297
1.1.3. Sisteme logice deontice alternative	298
1.2. Logica imperativelor	301
1.3. Integrarea logicilor a-teoretice	306
2. Noțiunea de normă juridică	309
2.1. Definiția și caracterele normei juridice	309
2.2. Structura normei juridice	312
2.3. Clasificarea normelor juridice	313
§III.4. Noțiunea logico-juridică de sancțiune	314
1. Noțiunea pragmatică de sancțiune a lui Ota Weinberger	315
1.1. Natura mixtă a sancțiunii	315
1.2. Definierea noțiunii pragmatice de sancțiune	316
2. Teorii ale sancțiunii în logică	321
2.1. Teoria lui Herbert Gaylord Bohnert	322
2.2. Aplicații juridice	324

2.3. Teoria lui Alan Ross Anderson _____	330
2.4. Aplicații juridice _____	332
3. Teorii juridice ale sancțiunii _____	333
3.1. Tipuri ideale de ordini sociale normative _____	334
3.2. Sancțiuni transcendente și sancțiuni imanente _____	335
§III.5. Dreptul ca sistem de norme _____	338
1. Structura logică a sistemului normativ juridic _____	338
1.1. Derivarea normelor juridice din realitate și autoritate _____	338
1.2. Derivarea logică a normelor juridice _____	341
2. Moduri de derivare logică a normelor juridice _____	342
2.1. Derivarea din norme de bază statice _____	342
2.2. Derivarea din norme de bază dinamice _____	343
3. Criteriile logice ale sistemului juridic _____	345
CAPITOLUL IV. LOGICA SUBIECTULUI _____	349
§IV.1. Subiectivitate și drept _____	351
1. Raportul subiectiv dintre regulă și excepție _____	351
1.1. Excepția care infirmă regula _____	352
1.2. Excepția care confirmă regula _____	355
1.3. Excepția care lărgeste regula _____	356
1.4. Excepția care proclamă regula _____	357
1.5. Excepția care devine regula _____	358
2. Exterioritatea dreptului pozitiv față de subiectivitate _____	359
2.1. Conformarea față de normativ _____	359
2.2. Legalitatea ca valoare _____	364
2.3. Raportul dintre subiect și subiectul de drept _____	369
3. Subiectivitate, non-drept și anti-drept _____	373
3.1. Logica non-dreptului a lui Jean Carbonnier _____	373
3.1.1. Ipoteza non-dreptului _____	374
3.1.2. Fenomene de non-drept din realitatea socială _____	375
3.1.3. Fenomene de non-drept din alegeri subiective _____	376
3.1.4. Aplicații ale teoriei non-dreptului _____	377
3.2. Logica <i>vindictae</i> – practică anti-judiciară _____	382
3.2.1. <i>Vindicta</i> ca formă de anti-drept _____	382
3.2.2. Subiectivitatea în emergența normativului din descriptiv _____	383
3.2.3. <i>Inde datae leges, ne fortiori omnia posset</i> – subiectivități contrare _____	386
3.3. Logica duelului – practică extra-judiciară _____	391
3.3.1. Dreptul contemporan – <i>nec plus ultra</i> _____	392
3.3.2. Definierea duelului _____	394
3.3.3. Caracterul extra-judiciar al duelului _____	395
3.3.4. Subiectivitățile în logica duelului _____	396

§IV.2. Subiectivitate și logică _____	400
1. Diluarea logicii din perspectivă subiectivă _____	400
1.1. Premisele raportului dintre subiect și logică: gândirea sofistă _____	400
1.2. Absorbția logicii în subiectivitate prin gândirea psihologistă _____	406
1.2.1. Psihologismul filosofic _____	407
1.2.2. Psihologismul logic _____	408
1.3. Relativizarea logicii în gândirea lui Friedrich Nietzsche _____	414
2. Logica centrată pe subiect _____	420
2.1. Logica dorinței, a mai binelui, a preferinței _____	420
2.2. Logica acțiunii statice, dinamice, a lumilor posibile și a vieții _____	425
2.3. Teleo-logica sau logica scopurilor _____	433
§IV.3. Limbajul și adevărul juridic _____	435
1. Limbajul și limbajul juridic _____	435
1.1. Teorii ale limbajului _____	435
1.2. Limbajul juridic _____	442
1.2.1. Funcțiile limbajului juridic în abordarea lui François Génys _____	442
1.2.2. Interpretarea dreptului – <i>hermeneutica juris</i> _____	446
1.2.3. Pătratul semiotic al lui Algirdas Julien Greimas _____	450
1.3. Paradoxul logic și juridic _____	456
1.3.1. Paradoxal și absurd _____	456
1.3.2. Locul paradoxului în drept _____	459
1.3.3. <i>Insolubilia</i> în logică și soluțiile propuse _____	466
1.3.4. Soluții la paradoxul juridic al lui Miguel de Cervantes _____	471
2. Adevărul și adevărul juridic _____	474
2.1. Teorii ale adevărului _____	474
2.2. Valoarea de adevăr a propozițiilor în logică _____	478
2.3. Adevărul și adevărul subiectiv _____	483
2.3.1. Elementele adevărului subiectiv: <i>parrhesia, aesthesis, noein, logos</i> _____	483
2.3.2. Subiectivități și adevăruri subiective corelative _____	486
2.3.3. Desprinderea adevărului juridic din spațiul subiectivității _____	490
2.3.4. Reminiscențe ale adevărului subiectiv în spațiul juridic _____	493
2.3.5. Adevărul juridic și realitatea – <i>error communis facit jus</i> _____	496
2.3.6. Fundamentări auto-referențiale ale adevărului juridic _____	509
2.4. Fundamentarea logică a adevărului juridic _____	521
2.4.1. Demonstrația _____	522
2.4.2. Argumentarea _____	524
2.4.3. Aplicații ale argumentelor juridice _____	532
3. Erori generale de gândire _____	540
3.1. Categoriile de erori _____	540
3.2. Erori formale _____	542
3.2.1. Erori în operațiile logice cu noțiuni _____	542
3.2.2. Erori în inferențele ipotetice _____	544

3.2.3. Erori în inferențele disjunctive _____	545
3.2.4. Erori în pătratul logic al lui Boethius _____	545
3.2.5. Erori în inferențele imediate cu propoziții categorice _____	545
3.2.6. Erori în inferența categorică (silogismul categoric) _____	546
3.3. Erori materiale _____	547
3.3.1. Erori de limbaj _____	547
3.3.2. Erori de relevanță (<i>ignoratio elenchi</i>) _____	552
3.3.3. Erorile circularității _____	565
3.3.4. Erorile supoziției neîntemeiate _____	568
3.3.5. Erorile probelor insuficiente _____	569
§IV.4. Logica în gândirea juridică europeană _____	572
1. Premisele universalismului și relativismului _____	572
2. Universalismul și relativismul cultural și istoric _____	575
2.1. Logica primitivismului și etnocentrismul _____	575
2.2. Logica autohtonistă și relativismul istoric și cultural _____	580
3. Logica relativismului moral și epistemologic _____	585
3.1. Limbajul și cultura ca surse ale sensului _____	585
3.2. Logica relativismului moral _____	592
3.3. Relativismul epistemologic _____	596
4. Logica postmodernismului _____	601
4.1. <i>Finis metaphysicae</i> _____	602
4.2. Antifundaționismul poststructuralist și dreptul natural ca retorică _____	605
5. Logica depășirii relativismului _____	608
5.1. Postmodernitate/Modernitate – dezbaterea Habermas/Lyotard _____	608
5.2. Dilema relativismului în raport cu toleranța și pluralismul _____	610
5.3. Logica raționalității discursive și intersubiectivitatea _____	614
5.4. Recuperarea tradiției iluministe _____	617
BIBLIOGRAFIE _____	623